

Beleidsplan 2024–2028

Stichting Voedselbosbouw Nederland
April 2024

Hoofdstuk 1 – Wie zijn wij en waar staan we nu?

Een korte terugblik

Stichting Voedselbosbouw Nederland werd opgericht in 2016, als juridische entiteit voor het eerste grootschalige voedselbos van Nederland, “Eemvallei” in Almere. Sindsdien is er veel gebeurd. We groeiden van één project naar een netwerk van meer dan 30 voedselbossen, verspreid over het hele land. Samen goed voor ruim 250 hectare voedselbos. We hebben ook veel kennis opgebouwd, netwerken versterkt, en meegewerkt aan wetenschappelijk onderzoek en wetgeving.

Waarom een nieuw plan?

Het vorige beleidsplan (2020-2024) is nooit helemaal afgerond, omdat we volop bezig waren met het realiseren van projecten. Nu is het tijd voor een frisse blik: waar staan we, waar willen we naartoe, wat doen we wel – en wat niet?

Onze missie

Wij zetten ons in voor voedselbossen als duurzame, natuurinclusieve vorm van landbouw. Dat doen we door:

- Nieuwe voedselbossen te helpen ontwerpen en aanleggen
- Boeren en grondeigenaren te begeleiden bij aanleg en ontwerp
- Kennis op te bouwen én te delen
- Regelgeving te beïnvloeden
- Voorbeelden neer te zetten die anderen inspireren

Wat we wel en niet doen

We focussen op agrarische voedselbossen met een efficiënt en rendabel teeltsysteem dat past binnen een boerenbedrijf. Andere vormen van agroforestry of niet-agrarische projecten ondersteunen we niet actief. We ontwikkelen ook geen eigen plantgoed, verwerken geen oogst en geven zelf geen opleidingen. Wel delen we kennis en praktijkervaring over voedselbosbouw.

Hoofdstuk 2 – Meer voedselbossen in Nederland

De afgelopen jaren heeft Stichting Voedselbosbouw Nederland hard gewerkt aan het opzetten van voedselbossen in samenwerking met boeren, terreinbeheerders en andere grondeigenaren. Inmiddels zijn er al 31 agrarische voedselbossen in ontwikkeling, samen goed voor 250 hectare grond. Een flinke stap vooruit, maar we zijn er nog lang niet. De komende jaren gaan we volop inzetten op het inspireren van meer agrariërs en het werven van nieuwe voedselbos hectares.

Samen bouwen aan 1000 hectare voedselbos

De overheid heeft als doel om in 2030 minimaal 1000 hectare voedselbos te realiseren. Wij willen deze mijlpaal al in 2028 bereiken. Daarvoor zoeken we actief naar financiering om elk jaar minstens 100 hectare nieuwe voedselbossen aan te leggen. We richten ons vooral op voedselbossen groter dan 5 hectare, maar zien ook kansen voor kleinere voedselbossen die passen binnen het kader van een boerenbedrijf.

Een goed businessplan is de basis

Elk nieuw voedselbos moet starten met een degelijk businessplan. Dat helpt om het project financieel gezond en toekomstbestendig op te zetten. Wij zijn geen expert in businessplannen maken, een agrariër weet zelf best wat past bij zijn/haar bedrijf en hoe een voedselbos daaraan kan bijdragen.

Voorbeeldbossen als inspiratie

We exploiteren zelf één voedselbos: Schijndel – locatie Hardekamp. Dit blijft ons grote laboratorium. Onze andere voedselbossen (Eemvallei en Houtrak) dragen we op termijn over aan zelfstandige beheerders.

Beleidsvoornemens

- We helpen mee om vóór 2028 minimaal 1000 hectare voedselbossen in Nederland te realiseren. Dat doen we door elk jaar minstens 100 hectare op te starten en hiervoor financiering te zoeken.
- Onze definitie van een agrarisch voedselbos verandert: het gaat niet meer om de grootte, maar of het bos onderdeel is van een geregistreerd boerenbedrijf en voldoet aan onze voedselbosrichtlijnen.
- Bij elk nieuw voedselbos hoort een goed businessplan.
We willen dat elk voedselbos start vanuit een plan waarin staat hoe het bos beheerd en economisch rendabel wordt.
- We houden één voorbeeldvoedselbos in eigen beheer.
Het voedselbos in Schijndel (locatie Hardekamp) blijft onze proeftuin voor onderzoek en inspiratie.
- Andere voedselbossen gaan we op termijn overdragen.
Voedselbossen in Houtrak, Eemvallei en Schijndel (Boschweg) dragen we zorgvuldig over aan andere partijen zodra dat kan.

Hoofdstuk 3 – Kennis opbouwen en onderzoek stimuleren

Waarom onderzoek belangrijk is

Voedselbosbouw is een relatief nieuwe landbouwmethode. Daarom is het belangrijk om goed te onderzoeken wat de effecten zijn op biodiversiteit, bodem, water, klimaat en het economisch rendement. Dat doen we samen met universiteiten, hogescholen en andere partners. Onze voedselbossen fungeren hierbij als praktijklocaties – levende proeftuinen waar we meten en leren.

Van wetenschappelijke inzichten tot praktijkkennis

We combineren onderzoek met praktijkervaring. Onze voedselbosboeren en ontwerpers delen hun kennis via communities of practice. Zo leren we met én van elkaar. En zorgen we dat de kennis ook echt wordt gebruikt in de praktijk.

Wat willen we nog meer weten?

We willen graag verder onderzoek naar de mogelijke stikstofopname, het herstel van vervuilde bodems, en de voedingswaarde van voedsel uit voedselbossen. Maar ook naar de koolstofopslag in voedselbossen ten opzichte van andere vormen van landbouw.

Beleidsvoornemens

- We richten een werkgroep op die al het onderzoek volgt, verbindt en aanjaagt.
- We zoeken actief samenwerking voor vervolgonderzoek op het lopende TKI-programma.
- We zorgen dat praktijkervaring van boeren en ontwerpers goed wordt vastgelegd en gedeeld.
- We breiden het onderzoek uit naar nieuwe onderwerpen zoals stikstof, bodemherstel en voedingswaarde.
- We zorgen voor goede afstemming tussen de verschillende lopende onderzoeksprojecten.

Hoofdstuk 4 – Kennis delen en mensen opleiden

Van kennis verzamelen naar kennis delen

In het vorige hoofdstuk ging het over kennis opbouwen. In dit hoofdstuk gaat het over het delen ervan. Wij willen zorgen dat de juiste kennis bij de juiste mensen terechtkomt. Bijvoorbeeld via een handboek “Ondernemen met Voedselbossen”, een openbare planten-database en communities of practice.

We zijn geen opleidingsinstituut

We geven zelf geen cursussen of trainingen. Maar we vinden het wel belangrijk dat mensen weten waar ze terechtkunnen. Daarom willen we op onze website een overzicht bieden van betrouwbare opleidingen en cursussen over voedselbossen.

Voedselbossen in het agrarisch onderwijs

We willen dat voedselbossen een plek krijgen in de reguliere opleidingen op MBO- en HBO-niveau. Daarom gaan we hierover in gesprek met scholen en willen we, indien gewenst, helpen bij het ontwikkelen van lesmateriaal.

Trainers ondersteunen

Voor mensen die zelf lesgeven over voedselbossen, willen we een ‘train-de-trainer’-programma opzetten. Zo zorgen we dat ook zij blijven leren en groeien in hun vak.

Leren in de praktijk: communities of practice

We ondersteunen verschillende netwerken om kennis en ervaring uit te wisselen, zoals:

- Kwekers van plantgoed
- Ontwerpers van voedselbossen
- Voedselbosboeren
- Professionals die bezig zijn met oogst, afzet en verwerking

Beleidsvoornemens

- We geven zelf geen cursussen, maar wijzen mensen de weg naar goede opleidingen.
- We stellen eisen aan partijen die we aanbevelen, zodat de kwaliteit hoog blijft.
- We brengen voedselbossen onder de aandacht in het agrarisch onderwijs en helpen bij lesmateriaal.
- We ontwikkelen een scholingsprogramma voor trainers.
- We bouwen verder aan een sterk netwerk waarin voedselbosprofessionals kennis en ervaring kunnen delen.
- We zorgen dat de verschillende netwerken elkaar blijven aanvullen en versterken.

Hoofdstuk 5 – Invloed uitoefenen via lobbywerk

Waarom lobby nodig is

Om voedselbossen een plek te geven in de landbouw van de toekomst, moeten regels en subsidies worden aangepast. Veel beleid is nog gericht op reguliere landbouw. Daarom voeren we lobby op verschillende niveaus: Europees, nationaal, provinciaal en soms lokaal. Zo willen we obstakels wegnemen en kansen creëren.

Onze aanpak

We hebben een klein maar ervaren lobbyteam. Dat kiest bewust waar tijd en energie in wordt gestoken. We richten ons vooral op nationaal en provinciaal beleid. Gemeentelijke lobby doen we in principe niet.

Beleidsvoornemens

- We gaan actief lobbyen in alle 12 provincies.
- Nationaal lobbyen we voor hogere subsidies en soepelere regelgeving voor voedselbossen.
- We lobbyen voor een prominente plek voor voedselbossen in het nieuwe landbouwakkoord.
- Europees beleid pakken we pas op als we nationaal onze doelen bereikt hebben.

Hoofdstuk 6 – Heldere communicatie

Spreekbuis ván en vóór agrarische voedselbossen

Onze communicatie richt zich op verschillende doelgroepen: boeren, overheden, terreinbeheerders, investeerders, alsook het brede publiek. Het is belangrijk om eenduidige informatie over voedselbouw uit te dragen, naar alle doelgroepen.

Gerichte aanpak per doelgroep

Elke doelgroep heeft een eigen achtergrond, behoeften en wensen. Daarom maken we per doelgroep een apart communicatieplan met een aangepaste boodschap en middelen.

Beleidsvoornemens

We maken een communicatieplan per doelgroep, te beginnen met boeren en overheden.

- We zorgen voor een duidelijke, professionele huisstijl en gebruiken onze naam en logo op een herkenbare manier.
- We passen de website aan voor betere informatie aan boeren.
- We bouwen aan een netwerk van donateurs en vrienden van voedselbosbouw.

Hoofdstuk 7 – Zo organiseren we onszelf

Van pionieren naar professionaliseren

Onze organisatie is de laatste jaren flink gegroeid. Daarom hebben we per 1 januari 2024 een nieuwe structuur ingevoerd met een klein bestuur, een stuurgroep en een werkorganisatie. Zo zorgen we dat we als organisatie klaar staan voor de volgende stap: in heel Nederland de hectares voedselbosbouw uitbreiden en praktische ondersteuning en begeleiding bieden voor alle voedselbosboeren.

Op termijn streven we naar regionale afdelingen en netwerken die zowel inhoudelijk als organisatorisch gefaciliteerd worden door een nationale backoffice en een kerngroep van experts.

Een heldere rolverdeling

Het bestuur houdt toezicht en denkt mee over strategie. De stuurgroep stuurt de werkorganisatie aan en bewaakt de voortgang van projecten. We werken met zelfstandigen (zzp'ers) die we inhuren voor specifieke taken binnen de projecten.

Beleidsvoornemens

We werken aan een professionele en transparante organisatiestructuur.

- We leggen afspraken vast in een organisatiehandboek met duidelijke regels en kaders.
- We bouwen aan een open, eerlijke en professionele werkcultuur.
- We houden het team flexibel en werken met ingehuurde krachten zolang er geen structurele financiering is.

Hoofdstuk 8 – Hoe we ons werk financieren

Huidige situatie

Onze inkomsten komen nu vooral uit tijdelijke projectsubsidies. Dat maakt ons kwetsbaar. Daarom zoeken we naar structurele financiering, bijvoorbeeld via donaties, lidmaatschappen of langjarige subsidies.

Wat we nodig hebben

We willen een kleine backoffice van 2 à 3 mensen professioneel kunnen inrichten. Denk aan taken als administratie, communicatie en projectondersteuning. Daarvoor is jaarlijks 150.000 tot 200.000 euro nodig.

Beleidsvoornemens

- We werken aan een plan om vaste inkomsten te genereren.
- We zoeken structurele financiering om een professionele backoffice in te richten.
- We blijven tijdelijke programma's en subsidies benutten, zoals een vervolg op Duurzame Doorbraak.

Hoofdstuk 9 – Onze financiën op orde

Goed omgaan met geld

We maken elk jaar een begroting en houden de uitgaven goed in de gaten. We bekijken ook waar de grootste financiële risico's zitten. Zo kunnen we op tijd bijsturen als het nodig is.

Financiële risico's inperken

We zijn afhankelijk van projectgelden en in kleine mate van donaties.

We analyseren regelmatig welke risico's er zijn en zorgen voor goede afspraken met partners.

De overeenkomsten die we met zzp-ers sluiten zijn op de korte termijn gericht, met een maximaal te factureren bedrag en sturen aan op prestaties en resultaten.

Onze vaste lasten zijn relatief laag en dat willen we zo houden.

Hoofdstuk 10 – Blik op 2050

Waar we naartoe werken

In 2050 willen we dat voedselbossen een normaal onderdeel zijn van het Nederlandse landschap en landbouwsysteem. We hopen dan zelfs overbodig te zijn als stichting, omdat voedselbossen vanzelfsprekend zijn geworden.

Onze rol tot die tijd

Tot die tijd blijven we bouwen aan kennis, beleid, voorbeeldprojecten en netwerken. Zo bouwen we mee aan een landbouw die werkt vóór en met de natuur, in plaats van ertegen. We blijven ons inzetten voor groei, kennisdeling en beleidsverandering tot grootschalige voedselbossen breed zijn ingeburgerd.

